

Vivi Virtanen

Riihimäen museot pilotoivat palveluita erityislapsiperheille

Museopalveluiden saavutettavuuden parantamiseen tähdännyt ”Erityislapsiperheet museoissa” -pilottiprojekti toteutettiin Riihimäellä syksyn ja talven aikana. Hyvinvointia liikunnan, kulttuurin ja taiteiden avulla edistävän LiiKuTa -hankkeen projektin tavoitteena oli kehittää museoille toimintamalli, jonka avulla suunniteltu toiminta huomioi erityisesti lapsen aistiyliherkkyydet tai aistisäätelyn vaikeudet.

Monialainen yhteistyö saattoi saman pöydän ääreen Riihimäen kaupunginmuseon, Riihimäen taidemuseon, Suomen lasimuseon, Suomen Metsästysmuseon, Valtakunnallisen Työväentalomuseon, kaupungin Liikuntapalvelut sekä Riihimäen Seudun Terveyskeskuksen toimintaterapeutit. Pilottiprojektin ideoi ja käynnisti LiiKuTa -hankkeen projektikoordinaattori Johanna Sillanpää. Pilottia lähdettiin toteuttamaan hankkeen omista ja paikallista lähtökohdista käsin. Projektin kohderyhmä ja toteutustavat tarkentuivat matkan varrella keskusteluissa erityisliikunnanohjaajan ja toimintaterapeuttien kanssa.

”Erialaisten ammattiryhmien avulla on helpompi kehittää erityislapsille soveltuvaa toimintaa museoissa, sillä kohderyhmä on laaja ja tarpeita ja rajoitteita voi olla monenlaisia. Pilotin tavoitteena onkin etsiä keinoja, joiden avulla yhä useampi pääsee nauttimaan museoiden tarjonnasta”, toteaa Riihimäen kaupungin museoiden johtava intendentti Helena Lindstén.

Mielenkiintoisen pilotista tekee erityisesti se, että se tarjosi uutta jokaiselle yhteistyötaholle. Kohderyhmä ja yhteistyö liikunnan ammattilaisen kanssa haastoi museot näkemään tutun ympäristön uudesta tulokulmasta. Työpajoihin osallistuneille erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen pilotti tarjosi harvinaisen mahdollisuuden päästä kokeilemaan varta vasten räätälöityä toimintaa julkisessa tilassa. Merkitykselliseksi osoittautui myös mahdollisuus viettää aikaa yhdessä ja yleensäkin harjoitella julkisessa tilassa vierailua turvallisesti erityislapsen kanssa.

Kaupunginmuseon työpajassa lapset loivat talvisia taideteoksia sahanpurun ja höyläyslastujen avulla. Myös erityisryhmien liikunnanohjaaja Panu Tavisalo (vas.) innostui taiteilemaan kaupunginmuseon harjoittelijan Vivi Virtasen (oik.) ohjaamana. (Kuva: Päivi Yli-Karhula)

Erityistarpeet huomion kohteena

Saavutettavuus ja moniaistinen oppiminen ovat yhä enemmän pinnalla kulttuuripalveluissa. Fyysiseen esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota Riihimäen museoissa jo aiemmin, ja muitakin rajoitteita on pyritty ottamaan huomioon. ”Opastuksia on kehitetty kaupunginmuseolla, taidemuseolla ja Suomen lasimuseolla ottamalla käyttöön kuvailutulkkaus, joka huomioi näkövammaiset kävijät”, Lindstén kertoo

Loka–helmikuussa järjestettyjen työpajojen ohjauksesta vastasivat museoiden vastuhenkilöt yhdessä Riihimäen kaupungin erityisryhmien liikunnanohjaaja Panu Tavisalon sekä LiiKuTa -hankkeessa harjoitelleen HAMK:n ohjaustoiminnan artemiopiskelija Vivi Virtasen kanssa. ”Aistisäätelyn ongelmia huomioidaan jokaisen kohdalla yksilöllisesti samoin kuin muitakin erityisyyksiä. Aistirata on tyypillinen harjaannuttamisen keino, eli aistiärsykeitä joko koetetaan vahvistaa, vaimentaa tai niihin voi totuttautua. Julkisissa tiloissa tulisi ottaa huomioon näkövammaisuuden eri muodot ja näköärsytykset sekä pyrkiä tarjoamaan mahdollisimman esteetöntä liikkumista. Lisäksi voidaan luoda erilaisia kohtuullistettuja äänimaailmoja tai annetaan mahdollisuus vaikkapa fyysiseen tuntemiseen”, Tavisalo pohtii.

Yhteistyö kulttuuripalveluita tuottavien tahojen kanssa laajensi myös liikunnan ammattilaisen näkökulmaa työhönsä. ”Erityisryhmien liikunnanohjaajana olen iloinen ja ylpeä siitä, että sain olla mukana kyseisessä pilotissa, luomassa jotain uutta ja pysyvää. Liikunnanohjaajaksi en oikeastaan itseäni kokenut, vaan ennemminkin tukihenkilöksi; eräänlaiseksi kummiksi ja erityisasiantuntijaksi. Oma tehtäväni oli tietysti myös varmistaa, että jokainen saa tasavertaisen mahdollisuuden osallistua”, sanoo Panu Tavisalo. ”Pilottiin osallistuneet neljä lasta olivat hyvin erilaisia. Kommunikointi ja tarpeet vaihtelivat. Tämä asetti omat haasteensa myös suunnittelutiimille. Tarkoitus oli, että jokaisessa työpajassa on kaksi muuttumatonta tekijää, eli minä ja

harjoittelijamme Vivi. Tämän pysyvyyden oli tarkoitus luoda turvallinen ilmapiiri lapsille toimia, mikä on oleellisen tärkeää erityisen tuen piirissä oleville lapsille.”

”Vähemmän luentoa, enemmän toimintaa”

Suomen Metsästysmuseolla saa kokeilla, miltä oravan turkki tuntuu. (Kuva: Vivi Virtanen)

Yhteistyön myötä jokaiselle osallistuvalla museolle suunniteltiin oma elämyksellinen työpajakokonaisuus, johon osallistui neljä erilaista ja eritasoista 7–10-vuotiasta lasta oman vanhempansa kanssa. Kerran kuussa toteutuneiden työpajojen sisällöt vaihtelivat museosta riippuen. Toimivimmiksi menetelmiksi perheet ja ohjaajat kokivat kaiken konkreettisen tekemisen ja käsillä koskemisen. Työpajat sisälsivät mm. vauvojen värikylpyyn perustuvaa maalausta, hajupurkkien haistamista, turkiksien tutkimista, erilaisten äänien tunnistamista sekä työskentelyä draaman avulla. Pilotin vaiheista ja tuloksista julkaistaan raportti kevään 2015 aikana.

Aistirataan on voinut päästä tutustumaan jo parin vuoden ajan tapahtumien yhteydessä Riihimäen Taidemuseolla. (Kuva: Vivi Virtanen)

Vaikka työpajojen organisoiminen vaati paneutumista ja työtunteja, niiden toteuttaminen ei ole vaatinut museoilta juurikaan taloudellista panostusta. Vivi Virtanen rohkaisee museoita kohtaamaan erityisryhmät ennakkoluulottomasti. ”Kaikille sopiva museokäynti syntyy yksityiskohtien säätämisestä. Pilotin kohderyhmästä etukäteen saaduilla tiedoilla loimme eri aisteja huomioon ottavia tehtäviä. Koskeminen, kuuleminen, haistaminen ja jopa maistaminen takaa sen, että jokaiselle löytyy museokierroksella sopivia aktiviteetteja. Erityislapsia varten kehitetyt eri aisteja aktivoivat tehtävät sopivat kaikille lapsille. Moniaistisuus tekee museokäynnistä entistä mielenkiintoisempaa myös muille kohderyhmille, esimerkiksi aikuisille”, Virtanen kertoo. Työpajoista on siis taatusti iloa ja hyötyä museoille myös jatkossa.

Kirjoittaja on HAMK:n ohjaustoiminnan artemiopiiskelija, joka suorittaa työharjoitteluaan Riihimäen kaupunginmuseossa.

Artikkelissa on hyödynnetty LiKuTa -hankkeen aiempia tiedotusmateriaaleja, jotka on laatinut hankkeen projektikoordinaattori Johanna Sillanpää.